

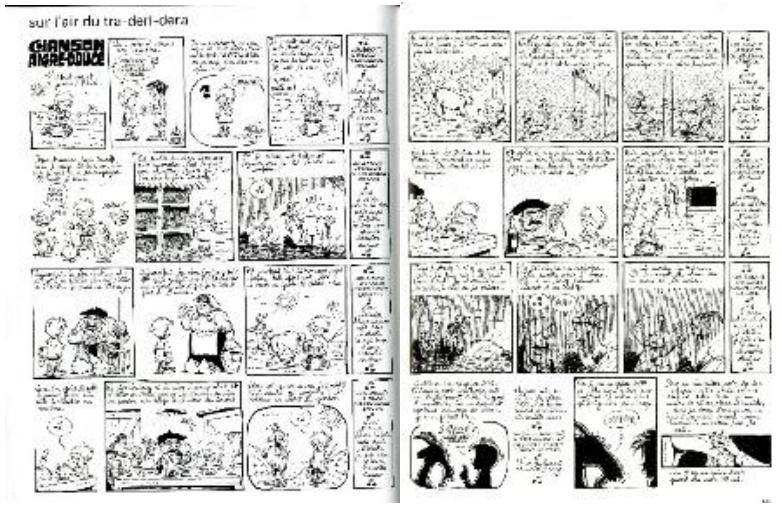
Gölgeden Çıkmak

4. Göç temasının sahneye çıkışı

1960'larda çizgi roman özgürleşir ve çoğu göçmen kökenli olan yeni çizgi romancı, klasik anlatım biçimlerini yenileyerek kendi geçmişlerine geri döner. Böylece otobiyografik çizgi romanın öncülleri olarak yerlerini alırlar.

1960'lı yıllarda Fransız çizgi romanı, çocuklara yönelik anlatıların sınırlarını aşarak Fransa'da toplum değerlerinde yaşanan genel değişimlere paralel biçimde özgürleşir. Yayıncı Éric Losfeld, ilk yetişkin çizgi roman albümlerini yayınladı. "Bête et méchant" (aptal ve kötü) sloganıyla çıkan aylık *Hara Kiri*, sert politik hicivlere bir girişti, birkaç yıl sonra bu üslup *Charlie Hebdo*'da daha da güçlenir. *Astérix*'in giderek artan başarısını fırsat bilen haftalık *Pilote* dergisi, yeni bir kuşak çizgi romancıya sayfalarını sunar. Bu kuşakta en çok öne çıkanların çoğu (Gotlib, Mandryka, Bilal ve Baru) göçmen kökenlidir. Aradaki fark, önceki neslin ağırlıklı mizah, romansal, macera ya da tarih gibi klasik türlerde kalmasına karşılık kendi kişisel geçmişlerini eserlerine katmalarındır ve göç deneyimi bu hikâyelerde önemli bir rol oynar. Bu yeni çizgi romancı kuşağının eserleri, türün geleneksel kurallarını yeniler ve kimi zaman da tamamen yıkar. Böylece kendilerinden sonra gelen nesle, göç temasını otobiyografik anlatılarla ele alma yolunu açar.

Görsel 1



Gotlib, "Chanson aigre-douce", *Rubrique-à-brac*, *Pilote*, 27 Kasım 1969.

Gotlib © Dargaud, 2021

Macar Yahudisi göçmen bir ailenin çocuğu olan **Gotlib (1934-2018)**, önce *Vaillant* dergisinde çizimlerini yayınladı, ardından René Goscinny ile birlikte *Pilote*'ta *Les Dingodossiers* serisini hazırladı. 1968'den itibaren tek başına *La Rubrique-à-brac*'ı devam eder. Bu köşede çoğunlukla eğlenceli ve absürt hikâyeler yer alır ancak kimi zaman daha kişisel öyküler de ekler. "Chanson aigre-douce" başlıklı bölümde, savaş sırasında saklanmak zorunda kalan Yahudi bir çocuk olarak kendi geçmişine değinir. Daha sonraki yıllarda da bu konuya çok daha keskin bir üslupla sık sık döner.

Görsel 2



Nikita Mandryka, *Le Concombre masqué*, *Rêves de sable 2*, *Le Retour du Concombre masqué*, Dargaud, 1975.

Mandryka © Dargaud, 2021

1917 Sovyet Devrimi'nin ardından Tunus'a göç eden Rus bir ailenin torunu olan **Nikita Mandryka (1940-2021)**, 1964'te *Vaillant* dergisinde kendi özgün kahramanı **Le Concombre masqué**'yi yaratır. Çizgi romanın tek "sebze kahramanı" olan Maskeli Salatalık, yetişkinlerin fillere temsil edildiği, tuhaf ve rüyamsı bir dünyada maceralar yaşar. Bu dünya, Mandryka'nın kendi çocukluğunu geçirdiği ve yalnızca Rusça konuşulan sıra dışı ailesinin bir yansımasıdır. Absürdün ustası sayılan Mandryka, 1972'de Gotlib ve Claire Bretécher ile birlikte *L'Echo des Savanes* adlı ilk yetişkin çizgi roman dergisini yayınlarak Fransız çizgi romanının özgürleşmesinde de önemli bir rol oynar.

Görsel 3



Enki Bilal, *La Foire aux immortels*, 1980. © Casterman.

Yazarların ve Casterman Yayınları'nın izniyle.

1967'de Yugoslavya'dan Fransa'ya göç eden Enki Bilal (1951-), genç yaşta *Pilote* dergisinde yayınlanmaya başlar. İlk dönemlerinde Amerikalı yazar H. P. Lovecraft'ın fantastik evreninden etkilenir. Daha sonra ise çocukluğunu geçirdiği komünist ülkelerin atmosferine geri döner. *La Foire aux immortels* (1980) ve Pierre Christin ile hazırladığı *Partie de chasse* (1983) gibi eserlerinde bu etki açıkça görülür. Bilal'in son derece distopik eserlerinde kendi yaşamından beslenen kimi temalar (toplumsal şiddet, futbol ya da satranç gibi), tekrar tekrar karşımıza çıkar. Bilal, *steampunk* bilimkurgusunun ustalarındandır. Bilal yalnızca bir çizgi romancı değil; aynı zamanda ressam, sinemacı ve çok yönlü bir sanatçıdır.

Görsel 4



Baru, *Les Années Spoutnik* cilt 1, *Le Penalty*, 1999. © Casterman.

Yazarların ve Casterman Yayınları'nın izniyle.

Asıl adı **Hervé Barulea** olan **Baru (1947-)**, çizgi romana görece geç yaşta yönelir. İtalyan göçmen bir ailenin çocuğu olarak Fransa'nın doğusundaki maden kentlerinde büyür. Çizgi romana başlamadan önce beden eğitimi öğretmenliği yapar. 1983'te *Pilote*'ta yayınlanan *Quéquette Blues*, göçmen işçi gençlerin Lorraine'deki yaşamını konu alır. 1999'da yayınlanan *Les Années Spoutnik*'de aynı temayı daha kişisel ve otobiyografik bir tonda işler. Baru, eserlerinde göçmen kökenli işçilerin deneyimlerini ve toplumsal sorunları ön plana çıkarır. Çalışmalarının politik yönünü her zaman açıkça vurgular.